

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2016|085 VAN 15 SEPTEMBER 2016

OVER DE VOORLOPIGE BESCHERMING ALS ARCHEOLOGISCHE SITE VAN DE MIDDENNEOLITHISCHE SITE DE HEL IN SPIERE-HELKIJN, NAAR AANLEIDING VAN DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER GEERT BOURGEOIS VAN 25 JULI 2016

De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, rechtsgeldig samengesteld, brengt op 15 september 2016 volgend advies uit:

1. De VCOE ontving op 25 juli 2016 een adviesvraag van Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering en minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed over de voorlopige bescherming als archeologische site van de middenneolithische site De Hel in Spiere-Helkijn. De commissie vindt het positief dat een uitgebreid dossier voor advies werd voorgelegd. De commissie spreekt zich in voorliggend advies uit over de documenten in het kader van de voorlopige bescherming met name (a) het ministeriële besluit tot voorlopige bescherming, (b) de fotoregistratie, (c) het afbakeningsplan en (d) het beschermingsvoorstel.
2. De middenneolithische archeologische site situeert zich op de zandleemrug in het zuidoosten van de gemeente Spiere. De ligging op de langgerekte zandleemrug die in het oosten door de Schelde en in het westen en in het zuiden door de Grote en de Zwarte Spierenbeken begrensd wordt, is typerend voor Aardwerken uit middenneolithicum. Booronderzoek toonde reeds aan dat grote delen van het gebied gevrijwaard bleven van erosie. Ook in grote delen van de dorpskern van Spiere is het natuurlijke bodemprofiel grotendeels intact.

De vindplaats werd in 1977 ontdekt en werd in de daaropvolgende jaren (tot 1988) verder onderzocht onder meer door middel van veldkartering. De vondsten waren verspreid over een gebied van ca. 23ha op de zandleemrug. Bijkomende systematische veldkartering (door RAAP) leverde bijkomend vondstmateriaal op. Op basis van deze onderzoeken blijkt de site zich nog verder naar het noorden uit te strekken en bestrijkt ze een totale oppervlakte van ca. 33ha.
3. Artikel 1 van het ministerieel besluit legt de bescherming van de middenneolithische site De Hel in Spiere-Helkijn als archeologische site vast en verwijst naar het afbakeningsplan en de fotoregistratie die als bijlagen bij het beschermingsbesluit werden gevoegd. De commissie ondersteunt artikel 1 van het ministerieel besluit.
4. Artikel 2 van het ministerieel besluit verwijst naar de archeologische waarde die de bescherming als archeologische site verantwoordt en beschrijft de aanwezige erfgoedkenmerken en erfgoedelementen. De commissie ondersteunt artikel 2 van het ministerieel besluit.
5. De beheersdoelstellingen zijn opgenomen in artikel 3 van het ministerieel besluit. In dit artikel wordt gesteld: 'In het kader van de beheersdoelstellingen, de bijzondere voorschriften en de toelatingsplichtige handelingen wordt de site opgesplitst in twee zones (zie plan in bijlage).' De commissie vindt het positief dat een differentiatie wordt aangebracht tussen de verschillende percelen.¹ De differentiatie die wordt aangebracht is gebaseerd op het potentieel van eventueel preventief archeologisch onderzoek om zich in te passen in een betekenisvolle context en groter

---

¹ VCOE-advies 084 | Advies van 15 september 2016 over de bescherming als archeologische site van het Celtic Fields complex in Neerpelt.

geheel. Aangezien een aanzienlijk deel van de percelen zich in bebouwd gebied bevindt, acht de commissie deze verdeling zinvol.

6. Artikel 4 van het ministeriële besluit formuleert de voorschriften voor instandhouding en onderhoud van de te beschermen archeologische site. De commissie merkt op dat het afdwingen van het verbod op metaaldetectie in punt 5° ten laste komt van de zakelijkrechthouder. Dit lijkt niet logisch. De commissie vraagt de metaaldetectie op te nemen als een toelatingsplichtige handeling zodat de toelatingsplicht automatisch op derden van toepassing wordt.
7. Artikel 5 somt de toelatingsplichtige handelingen op. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen de percelen in deelzone A en B en wordt verwezen naar de beheersdoelstellingen voor elke afzonderlijke deelzone. Voor deelzone B - zone met veelal bebouwde percelen – worden nagenoeg dezelfde toelatingsplichten geformuleerd als voor deelzone A, met dat verschil dat de toelatingsplicht slechts geldt vanaf een minimumnorm van 20m². Deze norm sluit aan bij de beheersdoelstelling voor deelzone B, waarin wordt uitgegaan van het belang van de context en het groter geheel van eventuele vondsten.

De commissie vraagt te motiveren waarom in toelatingsplicht 8° het ploegen dieper dan 30 cm toelatingsplichtig is.

De commissie vindt het positief dat de differentiatie van de beheersdoelstellingen in dit dossier consequent worden doorvertaald naar de toelatingsplichten.

8. Tot slot formuleert de commissie opmerking(en) bij het inhoudelijke dossier:
  - Het dossier omvat alle nodige elementen en toont het belang van de site duidelijk aan. De nadruk wordt gelegd op het aardwerk en zijn unieke karakter. De commissie acht het daarom zinvol de onderdelen van dit aardwerk beter te situeren op een overzichtskaart. Het dossier bevat een detailplan, maar het vergt enig zoekwerk om de onderdelen van het aardwerk binnen de voorgestelde zone voor bescherming te situeren.
  - In het inhoudelijk dossier is sprake van een mogelijk vervolg van het tracé dat bij recenter onderzoek vastgesteld is: *'Bij recent geofysisch onderzoek door ORBit/UGent en RAAP in opdracht van het agentschap Onroerend Erfgoed werd een groot lineair spoor in het verlengde van de bekende gracht aangetroffen, dat erop wijst dat de gracht zich nog verder naar het zuidoosten uitstrekt.'* Dit vervolgotracé wordt evenwel niet aangeduid op het situeringsplan. De commissie vraagt het vervolgotracé alsnog aan te duiden op plan.
9. Op basis van bovenstaande argumentatie en opmerkingen geeft de commissie een voorwaardelijk gunstig advies voor de voorlopige bescherming als archeologische site van de middenneolithische site De Hel in Spiere-Helkijn. De commissie vraagt:
  - Het verbod op metaaldetectie te schrappen in artikel 4 en op te nemen als toelatingsplichtige handeling in artikel 5 (par. 6);
  - De toelatingsplicht voor ploegen dieper dan 30 cm te motiveren (par. 7)
  - Het inhoudelijk dossier aan te vullen met een aanduiding van de onderdelen van het aardwerk en het vervolgotracé op een overzichtskaart (par. 8).

Namens de Vlaamse Commissie voor Onroerend Erfgoed,

Michiel Deweydt
Voorzitter